

Aan basisinitiatieven die opkomen voor mensen met een laag inkomen

Geachte leden van initiatieven aan de basis van de samenleving

Een samenleving zonder armoede... dat is pas een rijke samenleving!

De Sociale Alliantie is een landelijk netwerk van organisaties dat zich inzet voor het verwirkelijken van zo'n samenleving. We weten ons daarin ondersteund door heel veel mensen, groepen, initiatieven, organisaties en overheden in de lokale samenleving.

Maar er is nog heel veel werk te verzetten om ook maar enigszins in de buurt te komen van het ideaal van een samenleving zonder armoede. Daarom roepen wij iedereen op om dit jaar weer een paar concrete stappen in de goede richting te zetten. We doen dat in de vorm van een petitie met suggesties voor lokale bijdragen aan de strijd tegen armoede. Deze petitie biedt u handvatten om vragen te stellen aan elkaar. Het biedt ook handvatten om in gesprek te gaan met initiatieven in uw omgeving die ook concrete bijdragen leveren aan de lokale strijd tegen armoede.

Verder kunt u ook leden van de gemeenteraad met concrete vragen aanspreken op het beleid dat uw gemeente voert in het kader van armoedebestrijding. In de petitie staat daartoe een aantal vragen geformuleerd rond vier speerpunten van lokaal armoedebeleid. Deze vragen zijn ook verwerkt in een voorbeeldbrief aan de gemeenteraad of aan een raadslid of raadsfractie (apart document in Word). Als de raad, het raadslid of de fractie het antwoord niet (helemaal) weet, kunnen zij vragen stellen aan het College dat verplicht is vragen vanuit de gemeenteraad te beantwoorden. Als u op deze wijze, direct of indirect, antwoorden ontvangt op gestelde vragen, verzoeken wij u deze antwoorden door te geven aan de Sociale Alliantie (info@socialealliantie.nl). Op basis van deze antwoorden kunnen wij een overzicht maken van de gang en stand van zaken wat betreft de aanpak van genoemde speerpunten van lokaal armoedebeleid in een aantal gemeenten in Nederland. Dit overzicht sturen wij u weer toe. Zo krijgt u een beter beeld van de inzet die lokaal gepleegd kan worden voor het realiseren van een samenleving zonder armoede.

Namens de Sociale Alliantie
Willem Jelle Berg, voorzitter
Raf Janssen, secretaris

Utrecht, 12 april 2016

De Alliantie voor Sociale Rechtvaardigheid - ook kortweg Sociale Alliantie genoemd - is een initiatief van de vakbeweging, de kerken, de humanisten en uitkeringsgerechtigden. Het samenwerkingsverband begon in 2000 en is doorgroeid naar een netwerkorganisatie waaraan [ruim vijftig landelijke, regionale en plaatselijke organisaties en groepen deelnemen](#). Samen strijden zij voor een samenleving zonder armoede.

Zie ook: www.socialealliantie.nl

 Sociale Alliantie, Postbus 2758, 3500 GT Utrecht

 Telefoon 06 – 42092030; info@socialealliantie.nl

Lokale bijdragen aan de strijd tegen armoede

Motto: goede kwaliteit van leven voor alle inwoners van onze gemeente!

Armoede is meer dan een gebrek aan inkomen, maar zonder een leefbaar inkomen kan armoede niet worden opgelost. Veel van de huidige armoede is ontstaan, omdat door overheidsmaatregelen in het verleden het sociaal minimum te laag is geworden. Zeker als mensen langere tijd zijn aangewezen op zo'n minimum, ervaren ze grote problemen met rondkomen. Een rechtvaardig inkomensbeleid vraagt om het tegengaan van het steeds verder uit elkaar groeien van inkomens en vraagt ook om het optrekken van het sociaal minimum naar een niveau dat mensen in staat stelt als volwaardige burger deel te nemen aan de samenleving.

Het aanvullende inkomensbeleid dat gemeenten kunnen voeren, biedt enig soelaas, maar volstaat niet. Het wordt door het rijk, dat dit beleid moeilijker heeft gemaakt, opgevoerd als een vast onderdeel van de plicht die de overheid heeft om aan iedere burger een leefbaar minimuminkomen te garanderen. Maar wat in de ene gemeente goed is geregeld, bestaat in de andere niet. Zo ontstaat rechtsongelijkheid voor mensen.

De Sociale Alliantie blijft de landelijke overheid aanspreken op haar beschavingsplicht het sociaal minimum te verhogen naar een niveau dat hoog genoeg is om er fatsoenlijk van te kunnen leven, zonder dat lokale overheden en particuliere fondsen genoodzaakt zijn allerhande noodverbanden aan te leggen. Zolang dat evenwel niet gebeurt, blijft de Sociale Alliantie ook lokale overheden aanspreken om eigen bijdragen te leveren aan de strijd tegen armoede. Wij brengen dit jaar vier speerpunten voor goed lokaal sociaal beleid onder ieders aandacht:

1. Onderkennen en aanpakken van knelpunten in de participatiewet
2. Bevorderen dat ook kinderen uit arme gezinnen mee kunnen doen in de samenleving
3. Het aanpakken van problematische schulden
4. Een ruime collectieve zorgverzekering als hoeksteen van goed lokaal minimabeleid

Elk speerpunt wordt kort beschreven. De Sociale Alliantie doet daarbij een aanbeveling voor een passende maatregel die in het lokale beleid genomen kan worden. Om de dialoog daarover in de samenleving te stimuleren worden per speerpunt enkele vragen gesteld. Goede informatie helpt bij het voeren van een vruchtbare dialoog. Daarom kan het handig zijn een of meer van deze vragen ter beantwoording voor te leggen aan de gemeenteraad, een raadslid of een raadsfractie. Een voorbeeldbrief gaat hierbij.

1. Knelpunten in participatiewet aanpakken

Lokale groepen en ook gemeenten signaleren de volgende hoofdknelpunten bij de uitvoering van de participatiewet:

- a. Het benaderen van mensen vanuit structureel wantrouwen; dat stimuleert mensen niet om in beweging te komen.
- b. Het beleid is te eenzijdig afgestemd op kansen op de arbeidsmarkt, terwijl die niet daadwerkelijk aanwezig zijn voor veel bijstandsgerechtigden.
- c. De huidige regelgeving biedt weinig mogelijkheden om naast de uitkering iets bij te verdienen. Dat leidt ertoe dat een parttime baan financieel meestal niets oplevert. Dat stimuleert niet en houdt mensen 'gevangen in de uitkering'.
- d. Veel bijstandsgerechtigden ontplooiën allerlei onbetaalde maatschappelijke activiteiten die zeer nuttig zijn voor de samenleving. De wet biedt weinig mogelijkheden deze mensen te ontheffen van de diverse controle- en sollicitatieverplichtingen. Dit leidt tot hogere uitvoeringskosten met weinig maatschappelijk resultaat.
- e. Onvoldoende flexibiliteit richting mensen die ideeën hebben om hun eigen re-integratie vanuit de bijstand zelf vorm te geven, zodat deze aansluit op de talenten, mogelijkheden en behoeften van de mensen zelf. Bij meer flexibiliteit wordt de kans van slagen van het traject vergroot. Een voorbeeld hiervan is het samen oprichten van een sociale coöperatie om van daaruit een gezamenlijk of eigen bedrijf op te zetten.

Aanbeveling Sociale Alliantie

De Sociale Alliantie is van mening dat iedere gemeente in samenspraak met initiatieven in de samenleving naar mogelijkheden moet zoeken om deze knelpunten het hoofd te bieden. Uitgangspunt daarbij is dat de meeste mensen zelf – met hulp wanneer nodig en zinvol – in staat zijn regie en eigen verantwoordelijkheid te nemen op gebied van participatie en werk. Te veel regels en verplichtingen werken in de praktijk vaak contraproductief: mensen raken ontmoedigd; daardoor is extra zorg en langer ondersteuning nodig en dat kost de samenleving onnodig geld. Het levert voor mens en maatschappij meer op als basisinitiatieven de ruimte krijgen zichzelf te ontwikkelen. Werken vanuit vertrouwen, een breder arbeidsbegrip, ruimere mogelijkheden om bij te verdienen, soepel inspelen op eigen initiatieven van (groepen) mensen.... Dat zijn enkele richtingwijzers voor een werkzame lokale strijd tegen armoede en voor het leveren van concrete bijdragen aan de kwaliteit van leven voor alle inwoners van de gemeente.

Vragen ter concretisering

1. Als er een schaal gemaakt wordt van 0 – 10 wat betreft 'bouwen op vertrouwen' waar op de schaal zou u uw gemeentelijk participatiebeleid wensen te plaatsen en op welke plaats staat het volgens u momenteel?

2. Hoeveel uitkeringsgerechtigden zijn er in uw gemeente (participatiewet – WW)? Wat is de leeftijdsopbouw van deze groep? Als er een schaal gemaakt wordt van 0 – 10 wat betreft 'kansen op de arbeidsmarkt' waar op de schaal plaatst u mensen die ouder zijn dan 50 jaar?
3. Is er een lokaal beleid voor mensen met weinig kansen op de arbeidsmarkt om zich te ontplooiën in allerlei vormen van maatschappelijk nuttige onbetaalde arbeid, zonder daarin geremd te worden door controle- en sollicitatieverplichtingen?
4. Hoeveel mensen met een bijstandsuitkering werken parttime? Hoe worden deze mensen beloond voor hun inzet en welke stimulansen zijn er om het parttime werken waar mogelijk uit te breiden?
5. Zijn er groepen mensen in uw gemeente die bezig zijn met bedrijfseconomische initiatieven om zichzelf uit de bijstand te werken? Bent u met deze mensen in gesprek over hun initiatief, hun perspectieven en hun behoefte aan ondersteuning? Heeft uw gemeente een beleid ten aanzien van regelluwe zones waar mensen tijd en ruimte krijgen om zichzelf te ontwikkelen en waar mensen een tijdlang met behoud van uitkering kunnen proberen – collectief of individueel – een eigen bedrijf te starten?
6. Landelijk zijn er afspraken gemaakt om extra banen te creëren voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Binnen 10 jaar moeten de werkgevers voor 100.000 extra banen zorgen. En overheidsinstanties – waaronder gemeenten – moeten voor 25.000 extra banen zorgen. Is daar in uw gemeente een begin mee gemaakt? Hoeveel extra banen zijn inmiddels ingevuld door het bedrijfsleven in uw gemeente? En met hoeveel extra banen heeft uw gemeente zelf het goede voorbeeld gegeven?

2. Maatschappelijke participatie van kinderen

In 2013 hadden 423.000 minderjarige kinderen kans op armoede. Dat is 12,8% van alle kinderen. Van deze kinderen verkeerden 131.000 langdurig in armoede. Dat is 4,5% van alle kinderen. Om het maatschappelijk participeren van deze kinderen te bevorderen hebben veel gemeenten allerlei regelingen in het leven geroepen. Vaak wordt de voorkeur gegeven om voorzieningen te verstrekken in natura, om er zeker van te zijn dat het verstrekte geld ten goede komt aan de kinderen voor wie het bedoeld is. Er zijn gemeenten die een eigen kindpakket hebben ontwikkeld. Ze geven daarmee gevolg aan een advies van de Kinderombudsman. Andere gemeenten gebruiken de aanduiding 'kindpakket' niet, maar maken wel gebruik van de voorzieningen van het Jeugdsportfonds, het Jeugdcultuurfonds en de Stichting Leergeld. Veel gemeenten subsidiëren deze fondsen. Ten behoeve van kinderen die dit nodig hebben kan een beroep worden gedaan op ondersteuning van deze fondsen. Deze werken veelal samen en zorgen ervoor dat ieder kind uit een arm huishouden toch deel kan nemen aan de samenleving (school, sport, cultuur). De provincie Zeeland geeft hierin een goed voorbeeld. Daar is in alle 13 gemeenten afgesproken dat gemeente, stichting leergeld, kledingbank, voedselbank, organisaties, scholen en bedrijfsleven zullen samenwerken om kinderen in armoede te ondersteunen (zie: www.zeeuwpact.nl).

Aanbeveling Sociale Alliantie

De Sociale Alliantie is van mening dat een goede kindregeling per kind uit een huishouden met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum per jaar voorzieningen beschikbaar stelt ter waarde van minstens € 250,-- Ga na of jouw gemeente die norm haalt!

Vragen ter concretisering

1. Hoeveel kinderen beneden 18 jaar zijn er in uw gemeente? Hoeveel van deze kinderen maken deel uit van een huishouden dat risico loopt op armoede?
2. Heeft uw gemeente een beleid met concrete maatregelen om te bevorderen dat ook kinderen uit huishoudens met de laagste inkomens mee kunnen doen in de samenleving, kind kunnen zijn met andere kinderen, mee kunnen doen met activiteiten op school, buurt, sport, cultuur? Bent u op de hoogte van het beleid dat scholen in uw gemeente voeren ten aanzien van vrijwillige en/of verplichte bijdragen van ouders in schoolkosten?
3. Is er in uw gemeente een overleg van organisaties, fondsen en initiatieven die opkomen voor de belangen van kinderen die moeten opgroeien in een situatie van armoede? Kent u als gemeente deze initiatieven? Welke ondersteuning geeft de gemeente aan deze initiatieven?

3. Het aanpakken van problematische schulden

Mensen die kampen met problematische schulden, zitten daar als het ware in gevangenen en komen heel moeilijk toe aan het zich oriënteren op werk om via deze weg hun leven weer op de rails te krijgen en ook mogelijkheden te krijgen om hun schulden af te lossen. Om uit deze 'schuldklem' te komen zijn onorthodoxe maatregelen nodig. We bespreken er twee, die iedere gemeente binnen de huidige wet- en regelgeving zou kunnen toepassen:

a. Het opkopen van schulden

De gemeente kan ertoe overgaan om de schulden als het ware op te kopen, met schuldeisers te overleggen over een gedeeltelijke betaling tegen finale kwijting, en met de betrokken schuldenaren sluitende afspraken te maken over het oppakken van werk en het naar vermogen aflossen van het bedrag dat nodig is geweest om uit de schuldsituatie te komen. Want dit bedrag wordt door de gemeente voorgeschoten als een lening die naar vermogen terugbetaald moet worden.

b. Eerder en meer gebruik maken van de wettelijke schuldsanering (WSNP)

Zodra schuldenaren worden toegelaten tot de wettelijke schuldsanering natuurlijke personen (WSNP) heft de rechter alle beslagen op en worden alle vorderingen bevroren. Dan houden schuldenaren een veel hoger leefgeld over vanwege het wettelijk vastgestelde vrij te laten bedrag (VTLB). Bij een permanent laag inkomen, zoals AOW of een lage WIA van een afgekeurd persoon, komen ze reeds na één jaar in aanmerking voor een schone lei, omdat er toch niets uit te keren valt aan de schuldeisers. Maar schuldenaren mogen niet meteen naar de rechtbank. Ze zijn verplicht zich eerst te melden bij de gemeente voor een minnelijke schuldregeling. Pas als die mislukt kunnen ze door. Door als gemeente snel vast te stellen dat een minnelijke schuldregeling niet haalbaar is, kunnen mensen meteen doorverwezen worden naar de WSNP waar ze doorgaans sneller en beter worden geholpen. En de gemeente bespaart zelf ook een hoop kosten. Nu

komen veel mensen vanwege gebrek aan aflossingscapaciteit niet in aanmerking voor een minnelijk traject. Deze mensen komen vaak terecht bij een beschermingsbewindvoerder. Voor minima worden de kosten hiervan betaald uit de bijzondere bijstand. Dat is een kostenpost die in alle gemeenten de laatste jaren flink stijgt.

Aanbeveling Sociale Alliantie

De Sociale Alliantie is van mening dat goede gemeentelijke schuldhulpverlening een project zou moeten bevatten om in ieder geval voor jongeren met problematische schulden nieuw perspectief te creëren via een integrale begeleiding met de volgende onderdelen:

- a. Begeleiding naar school om een startkwalificatie (HAVO, VWO of MBO (vanaf niveau 2) diploma) te halen.
- b. Schuldhulpverlening waarbij aan de schuldeisers een afkoopsom wordt aangeboden van 10 tot 20% van de schuld. Voor deze afkoopsom wordt een saneringskrediet uit het participatiebudget beschikbaar gesteld dat, in termijnen, door de jongere wordt terugbetaald aan de gemeente.
- c. Budgetbegeleiding via budgetbeheer waarbij de jongere geleerd wordt om zijn financiën te beheren. Daarnaast doet de gemeente er verstandig aan om mensen met problematische schulden veel sneller door te sturen naar de rechtbank om een beroep te doen op de wettelijke regeling schuldsanering natuurlijke personen. Ook daar kunnen condities aan worden verbonden om herhaling van schuldsituaties te voorkómen.

Verder kan – in aanvulling op het nog sterk te verbeteren landelijk beleid t.a.v. schuldenproblematiek – ook door gemeenten een aantal maatregelen worden genomen om de alsmaar voortgaande stijging van problematische schuldsituaties een halt toe te roepen en terug te dringen. Daarbij valt te denken aan allerlei vormen van preventief budgetbeheer en budgetbegeleiding door bijvoorbeeld maatjesprojecten, die door de gemeente kunnen worden ondersteund.

De gemeente kan er op toezien dat zichzelf en andere overheden zich niet onredelijk opstellen bij het innen van schulden en in ieder geval de beslagvrije voet respecteren. Huisuitzettingen moeten in principe worden voorkómen, zeker wanneer daar kinderen bij zijn betrokken. Maximaal kwijtschelding verlenen voor het betalen van gemeentelijke belastingen/heffingen is het minste wat gemeenten kunnen doen.

Vragen ter concretisering

1. Hoeveel mensen met problematische schulden zijn er in uw gemeente? Hoe is deze groep samengesteld? Hoeveel jongeren zitten daarbij? Wat is de omvang en aard van hun schulden?
2. Wie voert de schuldhulpverlening uit in uw gemeente? Heeft u zicht op de kwaliteit ervan? In hoeverre bent u daarbij als gemeente betrokken? In hoeverre wordt de schuldhulpverlening afgestemd met andere beleidsterreinen in het sociaal domein, zoals participatiewet en jeugdhulp?
3. Is de gemeente op de hoogte van mogelijkheden om schulden op te kopen teneinde persoonlijke en maatschappelijke kosten te voorkómen?

4. Is uw gemeente bereid te onderzoeken of een project opgezet kan worden om jongeren met problematische schulden te bevrijden uit hun 'schuldkiem' en te helpen weer regie te nemen over hun leven door het treffen van een opkoopregeling van schulden met een betaalbare aflossingsregeling?
5. Hoeveel mensen die zich melden voor hulp bij problematische schulden krijgen uiteindelijk een schuldregelingstraject? Hoeveel mensen krijgen een verwijfsadvies en hoeveel hiervan komen uiteindelijk terecht bij een beschermingsbewindvoerder? Hoe hebben de uitgaven die uw gemeente doet voor beschermingsbewind zich de laatste jaren ontwikkeld?
6. In hoeverre stimuleert uw gemeente mensen, die gerede kans lopen op problematische schulden, gebruik te maken van budgetbeheer, waarbij bij voorbeeld een aantal vaste lasten (huur, water, energie, ziektekostenverzekering) automatisch van de uitkering worden ingehouden?

4. Collectieve zorgverzekering

Gemeenten kunnen een collectieve zorgverzekering afsluiten voor inwoners met een laag inkomen. De meeste gemeenten doen dat en regelen dat er enkele pakketten zijn waaruit mensen kunnen kiezen. In een aantal gemeenten is er ook een pakket bij waarin ook het eigen risico dat mensen moeten betalen (in 2016 is dat € 385,--) is opgenomen. Via de site www.gezondverzekerd.nl kan nagegaan worden of en hoe een collectieve zorgverzekering in iedere gemeente geregeld is. Het is mogelijk om een vergelijking te (la-ten) maken tussen gemeenten in de regio: welke inkomensgrens wordt gehanteerd; welke vermogensgrens; welke verzekeringspakketten? Welke korting? Voor een gemeente is het een kleine moeite om zo'n overzicht te laten samenstellen. Daaruit zal blijken dat er soms grote verschillen zijn tussen buurgemeenten. Dat is een goede ingang om een maatschappelijk/politiek debat te voeren over het minimabeleid in de eigen gemeente.

Aanbeveling Sociale Alliantie

De Sociale Alliantie is van mening dat een goede collectieve gemeentelijke zorgverzekering toegankelijk is voor mensen met een inkomen tot 120% van het voor hen geldend sociaal minimum, waarbij de gemeente per verzekerde een eigen bijdrage van minimaal € 17,50 per maand betaalt. Er zijn gemeenten die een bijdrage verstrekken van meer dan € 40,-- per maand. Ga na of jouw gemeente tot die kopgroep behoort!

Vragen ter concretisering

1. Heeft uw gemeente een collectieve zorgverzekering afgesloten? Uit welke pakketten kunnen deelnemers kiezen? Wat zijn de voordelen van deze verzekering?
2. Voor welke groepen in uw gemeente staat de collectieve zorgverzekering open? Hoeveel mensen maken er gebruik van? Welke percentage is dat van de mensen die hiervan gebruik zouden kunnen maken?
3. De algemene tegemoetkoming en compensatie voor chronisch zieken en gehandicapten zijn afgeschaft. Om bepaalde groepen toch tegemoet te kunnen komen in deze extra kosten stort het Rijk extra finan-

ciële middelen in het gemeentefonds. Is het bekend hoeveel geld uw gemeente hierdoor extra ontvangt? Hoeveel van dit extra geld is besteed aan het realiseren van een ziektekostenverzekering voor minima?

4. Heeft uw gemeente een overzicht van de collectieve zorgverzekeringen die gemeenten in uw regio hebben? Kan de collectieve zorgverzekering die uw gemeente heeft de vergelijking met buurgemeenten doorstaan?

Namens de Sociale Alliantie
Willem Jelle Berg, voorzitter
Raf Janssen, secretaris

Utrecht, 12 april 2016

De Alliantie voor Sociale Rechtvaardigheid - ook kortweg Sociale Alliantie genoemd - is een initiatief van de vakbeweging, de kerken, de humanisten en uitkeringsgerechtigden.

Het samenwerkingsverband begon in 2000 en is doorgroeid naar een netwerkorganisatie waaraan [ruim vijftig landelijke, regionale en plaatselijke organisaties en groepen deelnemen](#). Samen strijden zij voor een samenleving zonder armoede.

Zie ook: www.socialealliantie.nl

 Sociale Alliantie, Postbus 2758, 3500 GT Utrecht

 Telefoon 06 – 42092030; info@socialealliantie.nl

